ORUN

2026 | 2 | 7-24
Başvuru / Received: 22.03.2026
Kabul / Accepted: 30.04.2026
DOI: 10.65552/orun.2026.2.001

e-ISSN: 3108-3811
orundergisi.com

kafademi

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE AÇIK ERİŞİM / OPEN ACCESS

Türkçenin Sadeleşme/Özleşme Döneminde Gazetelerin Durumu ve *Kurun* Gazetesi*

The State of Newspapers During the Simplification/ Purification of the Turkish Language: The *Kurun* Newspaper

Engin ÇETİN[a]

[a] Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adana, Türkiye.
e-posta: ecetin@cu.edu.tr

ÖZ

Dillerin yabancı dillerin etkisinde kalma kaygısı geçmişten günümüze farklı milletlerin yazarlarının, düşünürlerinin önemli konularından biri olmuştur. Bu kaygı zaman zaman bir şairin dilinde bir serzenişten ibaret kalırken zaman zaman da daha etkili ve düzenli çalışmaların yapılmasına vesile olmuştur. Türkçenin yabancı diller karşısındaki durumu da başlangıçta kimi zaman tek tek kimi zaman da -Türkî-yi basît anlayışı bir akım olarak kabul edilirse- birlikte hareket eden şair ve yazarların şikâyetleri ile sınırlıyken dünyada milliyetçilik düşüncesinin giderek güçlenmesinin doğrudan veya dolaylı sonuçlarından kabul edilebilir. Tanzimat Dönemi'nde ciddi gayretlere dönüşen dilde sadeleşme arayışı Millî Edebiyat Dönemi'nde daha da güçlenir ve nihayet Cumhuriyet'in ilanıyla kısa sürede inkılaplar rüzgârının da etkisiyle taraftarı çok olan bir dil reformuna dönüşür. Büyük bir motivasyonla devlet kurumlarının girişimiyle o dönem için önemli sayılabilecek eserler verilir. Gazeteler de büyük ölçüde bu girişime destek verirler; ancak başlangıçtaki iyi niyete rağmen bu reformun akademik temellere oturtulamamış olması ve aşırı gidenlerin ortaya çıkışı, dilde sadeleşme arayışının başlangıçtaki amaçtan uzaklaşmasına sebep olmuştur. Bu çalışmada dilde sadeleşme döneminde gazetelerin durumu *Kurun* gazetesi örnekliğinde değerlendirilmiştir. 22 Ekim 1917 tarihinde yayın hayatına *Vakit* adıyla başlayan gazete 22 İkinciteşrin 1934 tarihinde *Kurun* adını almıştır. Bu adın *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi*'nde geçen öz Türkçe bir söz olduğu belirtilmiştir. Gazete, *Kurun* adıyla 1500 sayı çıktıktan sonra 1 İkincikânun 1939 tarihinden itibaren yeniden *Vakit* adıyla yayımlanmıştır. Makalede, gazetenin belirli sayılarından hareketle gazetede Türkçenin ve yeni sözlerin kullanımı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler
Türkî-yi basit • dilde sadeleşme • dilde özleşme • öz Türkçecilik • Kurun

ABSTRACT

From past to present, the concern that languages may fall under the influence of foreign languages has been a significant issue for writers and thinkers of various nations. Sometimes this concern has remained merely a lament expressed in the voice of poets, while at other times it has led to more effective, systematic efforts. The situation of Turkish in relation to foreign languages can likewise be considered among the direct or indirect consequences of the gradual strengthening of nationalist thought worldwide. Initially, this was limited to complaints from individual poets and writers, or when regarding the Türkî-yi basit [literary and linguistic movement within Divan literature for adopting "simple Turkish"] approach as a movement, to those acting collectively. During the Tanzimat, the search for simplification regarding language turned into serious efforts. This search gained further strength during the Millî Edebiyat Dönemi [National Literature Period] and quickly evolved after the proclamation of the Republic under the influence of a wave of reforms into a widely supported language reform. Works that could be considered significant for that period were produced with great motivation and through initiatives of state institutions. Newspapers also largely supported these initiatives. Despite initial good intentions, however, the failure to ground this reform on solid academic foundations and the emergence of excessive tendencies caused the simplification movement to drift away from its original purpose. This study uses the case of the newspaper Kurun to evaluate the state of newspapers during the language simplification. This newspaper had begun its publication life on October 22, 1917 under the name Vakit and adopted the name *Kurun* on November 22, 1934. This new name was stated to be a pure Turkish word found in the *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi* [Journal of Ottoman Turkish-to-Turkish Word Equivalents]. After publishing 1,500 issues under the name Kurun, the newspaper resumed publication under its original name *Vakit* on January 1, 1939. The article examines the use of Turkish and newly coined words in the publication based on selected issues of the newspaper.

Keywords
Türkî-yi basit • simplifying Turkish • purifying Turkish • pure Turkish • Kurun

ÇETİN, Engin. "Türkçenin Sadeleşme/Özleşme Döneminde Gazetelerin Durumu ve *Kurun* Gazetesi". *Orun*, 2. sy. (2026): 7-24. https://doi.org/10.65552/orun.2026.2.001

* Bu çalışma 19-21 Ekim 2023 tarihlerinde Erzurum'da düzenlenen *II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu 100. Yılında Cumhuriyet* adlı sempozyumda sunulan "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Türkçede Sadeleşme Çalışmaları ve *Kurun* Gazetesi" başlıklı bildirinin genişletilerek makaleye dönüştürülmüş şeklidir.

Giriş

Cumhuriyet dönemindeki sadeleşme veya dönemin bazı isimlerinin algıladığı şekliyle özleşme anlayışının sebepleri, sonuçları ve seyri konusunda çok sayıda ve çeşitli araştırmalar yapılmıştır[1]. Bu sebeple burada bu hareketin seyri konusu ayrıntılı anlatılmayacaktır; ancak yaşananları birbiriyle ilişkilendirmek amacıyla sadeleşme konusunda atılan adımları kısaca hatırlamakta yarar vardır.

Anadolu Türk yazı dilinin (ve başka sahalardaki Türkçe eserlerin dilinin) yabancı kökenli sözlerle dolduğundan şikâyet edilmesi çok eski tarihlere kadar gitmektedir. Âşık Paşa'nın *Garîbnâme*'de, başka şair ve yazarların eserlerinde dile getirdiği dilde yabancılaşma konusu ancak çok sonra, Tanzimat Dönemi'nde sadeleşmenin amaçlandığı bir düzen arayışıyla gündeme gelecektir. Millî Edebiyat Dönemi'nde daha düzenli görüşlerle ifade edilmiştir.

Cumhuriyet'in ilanının ardından 1926 yılında kurulan dil heyeti, alfabe çalışmalarını 1928 yılı sonunda tamamlamıştır. Bundan sonra sıra dilde sadeleşme konusuna gelmiştir. Dilde sadeleşme çalışmaları, 1932'de kurulan Türk Dili Tetkik Cemiyeti ile daha düzenli bir hâl almıştır. Bu sırada ATATÜRK'ün söylediği şu söz pek çoklarınca şiar kabul edilmiştir: "Yeni Türkçe kelimeler teklif edebiliriz. Bu yönde ısrarla çalışmalıyız. Fakat, Türk

[1] Bu değerli çalışmaların tamamını burada saymak imkânsızdır ancak şu çalışmaları anmakta ve okuyucuyu bu çalışmaların kaynaklar bölümüne yönlendirmekte yarar vardır: AKALIN, Şükrü Halûk. "Atatürk Döneminde Türkçe ve Türk Dil Kurumu". *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, 607. sy. (2002): 1-58; AKSOY, Ömer Asım. *Özleştirme Durdurulamaz*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1969; BAYAR, Nevnihal. *1930'lu Yıllardan Günümüze Kadar Türkçe'de Yeni Türetilen Kelimelerin Yapımı ve Dil Bilgisi bakımından Değerlendirilmesi*". İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2003. (Yayımlanmamış doktora tezi); BAYAR, Nevnihal. *Açıklamalı Yeni Kelimeler Sözlüğü,* Ankara: Akçağ Yayınları, 2006; HACIEMİNOĞLU, Necmettin. *Türkçenin Karanlık Günleri*. İstanbul: İrfan Yayınevi, 1975; HATİBOĞLU, Vecihe. *Ölümsüz Atatürk ve Dil Devrimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1973; İMER, Kamile. "Türk Yazı Dilinde Dil Devriminin Başlangıcından 1965 Yılı Sonuna Kadar Özleşme Üzerine Sayıma Dayanan Bir Araştırma". *Türkoloji Dergisi*, V, 1 sy. (1973): 175-190; İMER, Kamile. *Dilde Değişme ve Gelişme Açısından Türk Dil Devrimi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1976; KORKMAZ, Zeynep. *Türk Dilinin Tarihî Akışı İçinde Atatürk ve Dil Devrimi*. Ankara: A.Ü. DTCF Yayınları, 1963; KORKMAZ, Zeynep. "Dilde Doğal Gelişme ve Devrim Açısından Türk Dil Devrimi". *Türkoloji Dergisi*, V, 1. sy. (1973): 97-114; KORKMAZ, Zeynep. "Dil İnkılâbının Sadeleşme ve Türkçeleşme Akımları Arasındaki Yeri". *Türk Dili*, 49, 401. sy. (Mayıs 1985)ten ayrıbasım; LEVEND, Agâh Sırrı. *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*. 2. bs. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1960; LEWIS, Geoffrey. *The Turkish Language Reform: A Catastrophic Success*. New York: Oxford University Press, 1999; LEWIS, Geoffrey. *Trajik Başarı Türk Dil Reformu.* çev: M. Fatih USLU, İstanbul: Gelenek Yayınları, 2004; ÖZTÜRK, Ali Özgün. *Dil Devrimi Sonrası Türkiye Türkçesine Giren Türkçe Kelimelerin Söz Varlığına Etkileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008. (Yayımlanmamış doktora tezi); ÖZTÜRK, Ali Özgün. *Dil İnkılabının Türkçenin Söz Varlığına Etkileri Cep Kılavuzları Örneği*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2019; TEKİN, Talat. "Atatürk ve Türk Dilinde Reform". *Erdem*, 4, 12. sy. (1988): 1023-1043; TEZCAN, Semih. "Dil Devriminin Özüne ve Uygulamasına Yöneltilen Eleştirilere Yanıt". *Atatürk'ün Yolunda Dil Devrimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1981.

dilinin yapısını zorlamak olmaz. Bu yapı sorununu Türk dilinin olgunlaşma seyrine bırakmalıyız. Birkaç gün önce Ahmet Cevat Bey'e söyledim: Ketebe, yektübü Arab'ındır; kâtip, kitap, mektup Türk'ündür."[2] O dönemde dil işleri için çalışanların birçoğu dilde zorlamanın olmaması gerektiğine inanmaktadır. Hüseyin Cahid; dilin seyrine bırakılması gerektiğini, zamanla yabancı sözlerin yerini zaten Türkçe sözlerin alacağını, köylüler arasında bile yerleşmiş sözlerin atılmasının mümkün olmadığını, sadece yeni kavramlar için hazırlanacak lügatlerden sözler önerilmesi gerektiğini belirtmiştir.[3]

Cemiyet, hızlı bir çalışmayla 1934 yılında *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi*'ni yayımlamıştır. Türkçedeki yabancı kökenli sözcükleri bertaraf etmek amacıyla esere başlıca dört kaynaktan sözler alınmıştır. Bunlar: a) Tarihî Türk yazı dillerine ait metinlerin söz varlığı, b) Çağdaş Türk dil ve lehçelerine ait söz varlığı, c) Anadolu'da 13. yüzyıldan itibaren yazılmış metinlerin söz varlığı ve d) Anadolu ağızlarının söz varlığı.

Tarihî Türk yazı dillerinin söz varlığı için o dönemde üzerine çalışmalar yapılmış olan yazıtlar, Uygur metinleri, *Kutadgu Bilig, Mukaddimetü 'l-Edeb, Nehcü 'l-Feradis* gibi metinlerle RADLOFF'un *Opıt Slovarya Tyurkskiḫ Nareçiy* adlı dört ciltlik sözlüğü taranmış, Çağdaş Türk dil ve lehçeleri için de RADLOFF'un sözlüğünden yararlanılmıştır. Anadolu'da yazılmış çok sayıda metnin tarandığı eserde Anadolu ağızlarında yaşayan söz varlığının tespiti için *Ana Dilden Derlemeler* adlı eser ile Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurulmasının hemen ardından başlatılan birinci derleme faaliyetinden elde edilen derleme fişlerinden ve kısmen gazetelerde 12 Mart - 2 Temmuz 1933 tarihlerinde yayımlanan dil anketine verilen cevaplardan yararlanılmıştır. Eser bu yönüyle çok kapsamlı ve düzenlidir. Yüzyıllar öncesine veya kilometrelerce uzaktaki Türk topluluklarına ait sözlerin Türkçede kullanacağını ummak bugünün dil bilimi anlayışına uygun olmasa da çok sayıda kaynak içeren eserin hızlı bir şekilde hazırlanmış olması, dönemin şartları düşünüldüğünde takdir edilmesi gereken bir özelliktir.

Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi'nin amacı, eserin Önsöz'ünde de belirtildiği gibi "1. Halk dilinde ve eski kitaplarda bulunan Türk dili haznelerini toplayıp ortaya koymak; 2. Türkçede söz yaratma yollarını belli etmek ve bunları işleterek Türk köklerinden türlü sözler çıkarmak; 3. Türkçede, hele yazı dilinde, çok kullanılan yabancı kökten sözler yerine konabilecek öz türkçe sözleri ortaya koymak ve bunları yaymak."[4] Alfabetik düzen içinde verilen "Osmanlıca" sözcüklere "Türkçe" karşılıkların verildiği eserde bir söz için birçok karşılığın verildiği görülür. Bununla eserden yararlananların ilgili yabancı kökenli söze karşılık olarak önerilen sözcüklerden bağlama uygun olanı

[2] Abdülkadir İNAN, "Atatürk Devrine Ait Bir Hatıra", *Türk Kültürü*, 85. sy. (1969): 21.

[3] LEVEND, *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*, 409-411.

[4] TÜRK DİLİ TETKİK CEMİYETİ, *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi* (İstanbul: Devlet Matbaası, 1934), 5.

seçmesi ve onu kullanması amaçlanmıştır. Eserin Önsöz'ündeki şu cümleler bunu açıkça göstermektedir: "Dergiyi böyle az işlenmiş bir malzeme listesi halinde ortaya koymakta bir mahzur görmedik. Çünkü Dergi bir heyetin hükmünü göstermiyor; yalnız oldukça geniş bir araştırmanın mahsulünü herkesin önüne koymak maksadıyle çıkarılıyor. Bir sözün dergide bulunması, o sözün dilimize gireceği manasını anlatmaz. Dergideki sözler öz türkçe karşılık arıyanların seçmesine arzedilmiş ham veya az işlenmiş malzeme demektir."[5]

Tarama Dergisi, yayımlanmasından sonra dilde sadeleşme arayışı içinde olanların büyük ilgisini görmüş; eser, bu çalışmada ele aldığımız *Kurun* gazetesi de içinde olmak üzere birçok gazetede formalar hâlinde yayımlanmıştır. Yazarların bir bölümünün yazılarını hazırlarken eserden sözler seçtikleri, bazı yazılarda bu sözlerin tartışıldığı görülmektedir. 1935'te yayımlanan *Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu*'nda ise her yabancı kökenli söze karşılık genel olarak bir söz yer almış, bu eserin işleri daha kolay hâle getirileceği düşünülmüştür. Aynı yıl bu eserin tersten dizilmiş hâli olan *Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu* da yayımlanmıştır.

26 Eylül - 5 Ekim 1932 tarihlerinde düzenlenen Birinci Türk Dil Kurultayı'nda ana gündem Türkçenin sadeleştirilmesi meselesi olmakla birlikte Türkçenin diğer dillerle ilişkisi de ele alınan konulardandı. Bu kurultayda sunulan otuz kadar bildirinin dokuzu bu konuyla ilgiliydi. Kurultayda Saim Ali Bey'in (DİLEMRE) bildirisi Türkçe ile Hint-Avrupa dillerinin ortaklığıyla ilgiliydi ve oldukça dikkat çekmişti. 18-23 Ağustos 1934 tarihlerinde düzenlenen ikinci kurultayda Saim Ali Bey (DİLEMRE), Naim Hazım (ONAT) gibi dilciler Türkçenin farklı dillerle olan ortaklıklarını dile getirmişlerdi.[6] Bu anlayış bir süre sonra dillerin kökeninin Türkçe olduğu düşüncesinin dillendirilmesine vesile oldu; bu düşünceyi öne süren çalışmalar, köşe yazıları yayımlandı. Bu durumun aynı zamanda bilim çevrelerini Güneş-Dil Teorisi'ne içten içe hazırladığı da söylenebilir. Böylece 1934'ten sonra özleşmeci anlayışın "Her dilin kökeni Türkçedir." düşüncesinden de aldığı güçle biraz daha akılcı bir anlayışla hareket ederek daha mutedil davrandığı gözlemlenmiştir. Bu durum gazetelerdeki değişen dil kullanımlarından da anlaşılmaktadır. AKALIN da 1933-1934 yıllarındaki aşırı özleştirmeci yaklaşımın 1934'teki ikinci kurultaydan sonra yerini biraz duraksamaya bıraktığını belirtmekte, bu dönemin "mutedil özleştirmecilik, tereddüt dönemi" olarak adlandırıldığını belirtmektedir.[7]

Gazeteler her zaman olduğu gibi Cumhuriyet'in ilk yıllarında da önemli görevler üstlenmişlerdir. Bu dönemde, yukarıda da söz edildiği gibi, yabancı sözlere karşılık bulmak

[5] TÜRK DİLİ TETKİK CEMİYETİ, *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi*, 9.

[6] Geoffrey LEWIS, *The Turkish Language Reform: A Catastrophic Success* (New York: Oxford University Press, 1999), 47.

[7] Şükrü Halûk AKALIN, "Atatürk Döneminde Türkçe ve Türk Dil Kurumu", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, 607. sy. (2002): 32.

için hazırlanan dil anketi, günlük olarak 12 Mart - 3 Temmuz 1933 tarihlerinde bütün gazetelerde yayımlanmıştır. *Hakimiyeti Milliye* ve *Vakit* gibi bazı gazeteler ATATÜRK'ün de önerisiyle *Ulus* ve *Kurun* adlarını alarak dilde sadeleşme konusunda desteklerini ifade etmişlerdir.

İnceleme

1917'de Amedi Matbaası'nın kiralanmasıyla Asım Bey tarafından kurulan Vakit Matbaası bünyesinde 22 Ekim 1917 tarihinde yayın hayatına başlayan *Vakit* gazetesi bu adla 17 yılı aşkın süre yayımlanmıştır. Gazete, 22 İkinciteşrin 1934 tarihinde "öz Türkçe" olması sebebiyle adını *Kurun* olarak değiştirmiştir. 4 yıldan fazla süre ile *Kurun* adıyla yayın hayatına devam eden gazete 1 İkincikânun 1939 tarihinden itibaren yine *Vakit* adı ile yayın hayatına devam etmiştir. Gazetenin 21 İkinciteşrin 1934 tarihindeki sayısında *Kurun* adını alışı şu haberle duyurulmuştur:

"VAKIT ailesi için olduğu kadar Türk gazetecilik tarihi içinde ünlü bir haber veriyoruz: Ankara'da bulunan VAKIT sahibi ve başyazıcısı ASIM Bey gazetesinin adını değiştirmeğe karar vermiştir.

Yarından başlamak üzere öztürkce VAKIT mânâsına olan KURUN adı gazeteye başlık olarak konacaktır. ASIM Bey aynı zamanda soy adı olarak gene öztürkce US adını almıştır. Bundan sonra yazılarında ASIM US imzası görülecektir. BAY ASIM US, bu kararının sebeplerini yarınki gazetede basılacak bir yazısile bütün okuyucularına anlatacaktır."[8]

Kurun adıyla ilk yayın tarihi olan 22 İkinciteşrin 1934'te ilk sayfada konuyla ilgili şu haber yazısı yer alır:

"Büyük önderimizin gazetemize verdiği onur

Büyük Önderimiz KURUN iyesine buyurdu ki:

"KURUN öz türkçenin yüksek bir kaynağı olmalıdır. KURUN bugünden başlayarak, ulusal dil yönünden çalışırsa, çok genel erimlere kavuşabilir; Bütün Türk ulusunun beklediği verimlere kutlu bir kaynak olur."

Bunca yüksek onuru Türk gündelik gazetecileri içinde benden önce alan yoktur, sanırım; onun için benim olan (*Vakıt*)ın adı bugünden böyle "*Kurun*" olmuştur. Ben de bu yeni adlı gazetenin "*Kurun*"un iyesi olmakla sonsuz kıvanç duyduğumu Türk ulusuna bildiririm.

Bugüne değin (Vakıt) adlı eski gazetenin yeni onurlu "*Kurun*" adını başlık olarak koyarken yüksek Türk yurttaşlarımın benim ne denli mutlu duygular içinde bulunduğumu kolaylıkla anlayacaklarını umarım. (...)

[8] *Vakit*, nek.istanbul.edu.tr, Erişim: 13.03.2026, https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/GAZETE/vakit/vakit_1934/vakit_1934_ikincitesrin_/vakit_1934_ikincitesrin_21_.pdf; gastearsivi.com, Erişim: 13.03.2026. https://www.gastearsivi.com/gazete/vakit/1934-11-21/1.

(*Vakıt*)'ın (*Kurun*) adını alması böyle bir inanın bana verdiği hızla oluyor. Eski (*Vakıt*) adının gazetecilik tarihine gömülerek yeni (*Kurun*)'un ortaya çıkmasını okurlarımıza bildirmekle sevinç duyuyorum. Dilimizin özüne kavuşması için açılmış olan yolun dönmez yolcusuyum.

Asım US"[9]

Kurun gazetesinin ilk sayısının baş sayfasında yer alan yukarıdaki yazının hemen altındaki sütunda ise *kurun* sözüyle ilgili şu sözlere yer verilmiştir:

"**KURUN ne demektir?**

Gazetemizin adı olan KURUN, "Osmanlıcadan Türkçeye söz karşılıkları tarama dergisi"nin 1114 üncü yaprak yüzünde şöyle yazılıdır:

KURUN asır, devr (devir, zaman manasına), Karn (asır manasına), VAKT (VAKİT), Zaman (VAKİT manasına).

VAKT (VAKİT) kelimesi karşılığı olarak ta gene tarama dergisinde 22 söz bulunduğu gösterilir. 9 uncu karşılık Kurn'dur. (Türk dili)nde vardır. 10 uncu karşılık ta Kurun'dur.

Kurun un bu manası Pave de Courteille'in Şark türkçesi lûğatinde, bir de Buharalı Şeyh Süleyman Efendinin Çağataycadan Osmanlıcaya yazıp bastırdığı meşhur lûğatinde yazılıdır, dergiye oradan alınmıştır. Şu satırlar Şeyh Süleyman Efendi'nin lûğatinde okunur:

ḳurun — vaḳt, hengām, zamān, dehr, eyyām, 'aṣr, ḳarn, devr, avān[10]

Şu halde güneşin belli bir hareket anını bildirdiğinden ziyade daha çok dev'r, asır manaları yerinde VAKIT in tam karşılığıdır."[11]

Bu düşünce ve amaçlarla *Kurun* adıyla yayın hayatına devam eden gazetede günlük olarak siyaset, ekonomi, dünya, günlük hayat, spor haberleri, ilanlar, reklamlar yanında çocuk, kadın, sinema, bulmaca başlıkları altında özel bölümler yer almaktadır. Günlük 20 sayfa olarak yayımlanan, çeşitli romanların, roman çevirilerinin, edebiyat yazılarının yer aldığı gazete bütün kesimlere hitap etmeye çalışmıştır. Gazetede neredeyse bütün sayılarda dil konusuna temas edilmiş, "öz Türkçe" ile ilgili çeşitli haberler yapılmıştır. *Vakit* adıyla yayımlandığı son sayıdan (21 İkinciteşrin 1934) itibaren gazetede *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi* formalar hâlinde yayımlanmaya başlar. Yayımdan önce şu yazı yer almaktadır:

---

[9] *Kurun*, nek.istanbul.edu.tr, Erişim: 13.03.2026, https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/GAZETE/kurun/kurun_1934/kurun_1934_ikincitesrin_/kurun_1934_ikincitesrin_22_.pdf; gastearsivi.com, Erişim: 13.03.2026. https://www.gastearsivi.com/gazete/kurun/1934-11-22/1.

[10] *Luġat-i Çaġatay ve Türkī-yi 'Oṣmānī'den* alınan bu bölüm, sözlükte olduğu gibi *Kurun*'da da Arap alfabesiyle yazılı olduğu için burada çeviri yazı ile kaydedilmiştir.

[11] *Kurun*, nek.istanbul.edu.tr, Erişim: 13.03.2026, https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/GAZETE/kurun/kurun_1934/kurun_1934_ikincitesrin_/kurun_1934_ikincitesrin_22_.pdf; gastearsivi.com, Erişim: 13.03.2026. https://www.gastearsivi.com/gazete/kurun/1934-11-22/1.

"**Bir kaç söz**

Bir ulusa ulus denebilmek için orada dil birliği, dilek birliği aranır. İyi düşünülürse dil birliği olmayınca gereği gibi dilek birliği de yoktur. Dil sosyal varlığın yalnız nişan taşı değil, temel taşıdır da... Onun için öz türkçeye doğru gidiş bizim kendimize gelişimizdir, milyonların milyonlara yaklaşması, kucaklaşıp kenetleşmesi demektir.

Şimdiyedek gelip geçenlerden birtakımları dilde bir ayrılık görerek, kendi aralarında kuş dili gibi bir yapmacıkla anlaşmaya koyuldu; bunu da doğru, üstün sanarak: "Ben neden senin sırana inecekmişim! Siz benim katıma yükselin!." diye kuruldu durdu. Bugünkü dil savaşiyle işte bu ayrılıklar kökünden sökülüyor. Nasıl Ankara devletin başkendi olduktan sonra Türk Anadolu birliğini daha yakından, daha derinden anladıysa bugün de Anadolunun şurasında burasında sinip kalan öz türkçe varlığı bütün ulus çevresinde toplamağa başladı. Çankayada ışıldayan son işmar, öz türkçeye gidişe yeni bir hız saldı. Ulus, Büyük Önderin parmağı ucuna bakıyor. Onun göstereceği yerde çok gecikmiyecek, dilekte birlik gibi dilde birlik de kendini göstererek, hep birlikte yükselmenin düğümü çözülecektir.

O günün gelmesi uluslara göre bir göz açıp kapayınca geçer. Elverir ki biz Türk çocukları savaşta üstümüze düşen inancı, bütün sonuna kadar ayak direyerek yapalım. VAKIT, inkılâbın her adımında olduğu gibi Türklüğü kendine getiren bu atılışa da bütün varlığı ile kendini vermiştir. Bugün okuyucularına sunduğu bu bölgeler, öz türkçenin bir gün önce yerleşmesi istenerek konuyor. Osmanlıcanın en çok kullanılmış sözlerine burada bir çok karşılıklar bulunacaktır.

İlkin bu işi başaran "Türk Dili Araştırma Derneği" nin bastırdığı tarama dergisidir. Gazetemizin bu yüzünde biz de en çok bu dergiye dayanarak, karşılıklarla bir dil kütüğü yapıp dergiye ulak olmaya koşuyoruz. Tarama dergisinde Osmanlıca bir sözün karşılığı nerelerde bulunmuşsa bunların yanı sıra nerelerde bulundukları da gösterilmiştir. Bizim kısaltmamızda bunlar olmıyacaktır. Ancak bizde bir sözün -ne demek istediğine göre- birden artık karşılığı varsa onları birbirinden sayılarla ayıracağız.

Büyük Türk Önderinin yalabık izinde bu büyük yapıya bir taş taşıyanlara ne mutlu!"[12]

Vakit gazetesinden gelen bir alışkanlık olarak gazetede çocuklara verilmek üzere isim önerileri ve soyadı kanununun çıkmasının ardından çok sayıda gazetede görülen soyadı önerileri yer almıştır. *Kurun* gazetesinde diğer pek çok gazeteden farklı olarak 27 İkinciteşrin 1934 tarihinde "Hergün yüz ad" bölümü ile yüz ad ve yüz soyadı listelenmiş, "Ankarada dil işlerinde çalışmış" biri tarafından seçilen bu adlardan okurların beğendiklerini

[12] *Vakit*, nek.istanbul.edu.tr, Erişim: 13.03.2026, https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/GAZETE/vakit/vakit_1934/vakit_1934_ikincitesrin_/vakit_1934_ikincitesrin_21_.pdf; gastearsivi.com, Erişim: 13.03.2026. https://www.gastearsivi.com/gazete/vakit/1934-11-21/9.

alabileceği belirtilmiştir.[13] Gazetede hepsi her gün yazmamakla beraber şu yazarların yazıları yer almaktadır: Mehmet Asım Us (Sahibi ve Başmuharrir), Refik Ahmet Sevengil (Neşriyat Müdürü), Ahmet Ağaoğlu, Ahmet Bedrettin, A. Cevad, Ali Özhan, Behçet Kemal, Hasan Bedrettin Ülgen, Hasan Fehmi Turgal, Hasan Kumçayli, Emin Karakuş, Galip Bingöl, Hikmet Münir, Kadircan Kafli, Kâzım Nami, Kâzım Ömer, Nizamettin Nazif, Nurullah Ataç, Osman Cemal Kaygili, Sadri Ertem, Selami İzzet Kayacan, S. Gezgin, Şeref Aykut. *Kurun* gazetesinde 22-26 Temmuz 1937 tarihlerinde Asım Us takma adıyla Mustafa Kemal Atatürk de Hatay meselesi ile ilgili yazılar kaleme almıştır.[14]

Kurun gazetesi, yukarıda gazeteden alınan bölümlerden de açıkça anlaşılacağı gibi, özleşmeci bir yaklaşım sergilemiştir. Gazetede "öz Türkçe" sözcüklerin genel olarak *Tarama Dergisi*'nden seçildiği anlaşılmaktadır. Bu yeni sözler ya ilgili yazının en altında toplu olarak karşılıkları verilmek veya yazı içinde geçtiği yerde parantez içinde sözün bilinen karşılığı verilmek suretiyle tanımlanmıştır.

Kurun gazetesi 1 İkincikânun 1939 tarihinde yayımlanan 7535. sayısından itibaren eskiden olduğu gibi *Vakit* adıyla çıkmıştır. Bu durum, gazetede şu haberle duyurulmuştur:

"Gazetemizin adı VAKIT

Dün de arzettiğimiz gibi, Türk dilini yabancı ve lüzumsuz kelimelerden temizlemeyi istihdaf eden dil inkılâbının ilk devresinde (VAKIT) kelimesi arapça telâkki edildiği sırada gazetemizin adını (Vakıt) in eski türkçedeki karşılığı olan (KURUN) a çevirmiştik. Fakat on yedi, on sekiz yıldır teessüs edip devam eden muameleleri yürütmek mecburiyeti ile matbaamızın adı (VAKIT) olarak muhafaza edildi. Türk Dil Kurumunca yapılan ilmî tetkikler Vakıt kelimesinin de türkçe asıldan geldiğini göstermekle beraber bizim için kıymetli bir tarih hatırası olan Kurun adını yine terketmedik. Ancak gazete ile matbaa isimlerinin birçokları tarafından biribirine karıştırılması yüzünden de bir takım zorluklar başgösterdi. Zamanla bertaraf olacağını tahmin ettiğimiz bu zorlukların bugüne kadar da arkası kesilmedi. Onun için müessese ile gazetesinin ayrı ayrı isim taşımasından çıkan bu karışıklığa nihayet vermeyi ve daha eski ve şayi olan adı tercih etmeyi kararlaştırdık.

Gazetemiz, bugünkü yeni yılbaşından itibaren eskisi gibi (VAKIT) adı ile neşriyatına devam ediyor"[15]

---

[13] *Kurun*, nek.istanbul.edu.tr, Erişim: 13.03.2026, https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/GAZETE/kurun/kurun_1934/kurun_1934_ikincitesrin_/kurun_1934_ikincitesrin_27_.pdf; gastearsivi.com, Erişim: 13.03.2026. https://www.gastearsivi.com/gazete/kurun/1934-11-27/7.

[14] Şafak Çıkrıkçı, "Kurun Gazetesi (1934-1938)" (İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2020), 14.

[15] *Vakit*, nek.istanbul.edu.tr, Erişim: 13.03.2026, https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/GAZETE/vakit/vakit_1939/vakit_1939_ikincikanun_/vakit_1939_ikincikanun_1_.pdf; gastearsivi.com, Erişim: 13.03.2026. https://www.gastearsivi.com/gazete/vakit/1939-01-01/1.

Bu haberden de anlaşılacağı gibi bu isim değişikliğinin altında yatan iki sebep vardır. Bunlardan biri bütün dillerin kökeninin Türkçeye dayandığı, buradan hareketle yabancı kökenli sözlerin atılmasının gereğinin kalmadığı düşüncesidir. İkinci sebep ise haberde belirtilmemesine rağmen -her dilin Türkçeye dayandığı düşüncesi ortaya çıkmamış olsaydı da- 1933 ve 1934'teki özleşmeci anlayışın halk nezdinde bir karşılık bulamamasından ve ortaya çıkardığı dil karmaşasından kurtulma isteği ve vazgeçmenin söz konusu olmasıdır.

Bu çalışmada basın hayatında önemli ve ilgi çekici bir hikâyesi olan *Kurun* gazetesinin dile bakışı ele alınmıştır. Gazetede yer alan "öz Türkçe" sözlerin incelenmesi konusunda on sayı seçilmiş, taramalar bu on sayı üzerinden yapılmıştır. Bu çalışmada incelenen sayılardan gazetenin ilk sayıları, son sayısı ve üçüncü kurultayın düzenlendiği tarihlere denk gelen sayılar bilinçli tercihler olmakla birlikte diğer sayılar tesadüfî olarak seçilmiştir. Çalışmada incelenen sayılar şunlardır:

1. 22 İkinciteşrin 1934 (6063-1. sayı, 20 sayfa); **2.** 7 Birincikânun 1934 (6078-16. sayı, 12 sayfa); **3.** 12 Birincikânun 1934 (6083-21. sayı, 12 sayfa); **4.** 15 Nisan 1935 (6200-140. sayı, 12 sayfa); **5.** 12 Birinciteşrin 1935 (6378-318. sayı, 12 sayfa); **6.** 26 Ağustos 1936 (6691-631. sayı, 10 sayfa); **7.** 27 Ağustos 1936 (6692-632. sayı, 10 sayfa); **8.** 13 Şubat 1937 (6858-978. sayı, 8 sayfa); **9.** 5 Mart 1938 (7235-1325. sayı, 16 sayfa); **10.** 27 Teşrinisani 1938 (7500-1600. sayı, 12 sayfa).

1. 22 İkinciteşrin 1934[16]

acun "dünya" (1. s.); angı "hatıra" (2. s.); artam (pahalılık) (2. s.); atılış "hamle" (3. s.); baskım (matbuat) (3. s.); bayan "hanım; saygı sözü" (1. s.); beğenim "güzeli çirkinden ayırma yetisi" (2. s.); bitik "yazı, rapor, kitap" (3. s.); erim "beşaret, müjde" (1. s.); evren (kâinat) (1. s.); genel (umumi) (1. s.); genelleşme "taammüm etmek, yaygınlaşmak" (2. s.) gökçük "göksel, gökle ilgili" (5. s.); inan "itimat, güven" (1. s.); iye "malik, sahip" (1. s.); kıvanç (haz) (1. s.); okur "kari, okuyucu" (1. s.); onur (şeref) (1. s.); onurlu "şerefli" (1. s.); ölçü "vezin" (12. s.); önlen- "başlanmak" (5. s.); özlük (şahsiyet) (1. s.); savla- "iddia etmek" (5. s.); savaş "mücadele" (5. s.); saygı "hürmet" (4, 5. s.); seçim "oylama; tercih" (2, 3, 9, 11. s.); sorgu "soru sorma" (4, 7, 10. s.); sözleştir- "sözleşme yapmak" (2. s.); ulusal "millî" (1, 3. s.); uygun "yaraşır, elverişli" (2, 3, 6, 14. s.); ülkü "mefkûre" (3, 12. s.); üye "âza" (12. s.); yönülüş "tevcih" (12. s.).

2. 7 Birincikânun 1934

acun "dünya" (3, 4, 10. s.); amaç (mevzu) (4. s.); bakım "bakış açısı" (3. s.); baylık (saf-

[16] Gazetede tespit edilen sözler, gazetedeki ilgili yazıda karşılık verilmişse bu karşılık yay ayraç içinde (***), karşılık verilmemişse karşılık *Tarama Dergisi, Cep Kılavuzu* veya *Türkçe Sözlük*'ten yararlanılmak yoluyla tırnak içinde "***" gösterilerek verilmiştir.

lık) (4. s.); erkinlik "istiklal (3. s.); kutlula "kutlamak" (1. s.); saylav "meb'us" (7. s.); sorgu "soru sorma" (2, 4, 7. s.); tapı (ayin) (3. s.); ungun (sembol) (3. s.); ülkü, "mefkûrfe" (1. s.).

3. 12. Birincikânun 1934

an- (bahsetmek) (1. s.); aslamlı "faydalı" (3. s.); basın (matbuat) (1. s.); bediz "resim" (3. s.); çevirgenlik "müdürlük" (3. s.) çevrele- (hüküm altına almak" (1. s.) deneştir- "denk hâle getirmek" (3. s.) duyuk "peyam, haber" (3. s.); erim "beşaret, müjde" (1. s.); genel (umumi) (1. s.); gezinti "seyahat, yolculuk" (3. s.); konuşum "konuşma" (3. s.); mut "mutluluk" (1. s.) onur (şeref) (1. s.); ök (Eski Türkçede kuvvetlendirme edatı) (3. s.) önder "baş, öncü" (1. s.); önem "ehemmiyet" (2. s.) sayın (muhterem) (1. s.); sayıntı (telakki) (1. s.) sep "sayfa" (3. s.) sonlayın "son olarak" (3. s.) ulus "millet" (1. s.); ulusal (millî) (1. s.) tapıncak (mabed) (1. s.) sorak (2. s.) tutum "tasarruf" (3. s.) topsöz "cümle" (3. s.); us "akıl" (1. s.); yaka "taraf" (1. s.); yalaz (alev) (1. s.); yasa "kanun" (1. s.).

4. 15 Nisan 1935

duygu "his" (3. s.); kütle "küme" (3. s.); olgun "kâmil" (3. s.).

5. 12 Birinciteşrin 1935

arsıulusal "beynelmilel" (9. s.); basın "matbuat" (7. s.); bölem "tefrika" (6. s.); bölge "mıntıka; kıt'a; nahiye" (7. s.); buluş "fikir" (9. s.); diyev "beyanat" (7. s.); ertiksel "sanatla ilgili" (7. s.); ilbay "vali" (9. s.); inceleme "tetkik" (7. s.); ispekter "müfettiş" (7. s.); konu "saded, mevzu" (7. s.); olgunluk "kemal" (7. s.); onur "şeref" (7. s.); önemli "mühim" (7. s.) saptan- "tespit edilmek" (7. s.); saylâv "meb'us" (7. s.); söylev "nutuk" (7. s.); şölen "ziyafet" (7. s.); toplantı "içtima, tecemmu" (7. s.); ülkü "mefkûre" (7. s.); yurtdaş "millet, vatandaş" (7. s.).

6. 26 Ağustos 1936

büyüksel (6. s.); genel "umumi" (6. s.); göksel "asumani, semavi, (6. s.) kutlulan- "kutlanmak" (6. s.); solgun "solmuş" (3. s.); uçak "tayyare" (3. s.); yersel "mahalli" (6. s.) Ten (- çık-) "denk olmak, eşitlenmek" (6. s.).

7. 27 Ağustos 1936

belge "delil, vesika" (8. s.); bölük "fevç; mikdar" (10. s.); dilekçe "arzuhal, istida" (8. s.); eğlenti "cünbüş" (7. s.); ilbay "vali" (7. s.); kutlu "mübarek" (1. s.); olgunluk "kemal" (8. s.); tutulga "ceride, zabıtname" (1. s.).

8. 13 Şubat 1937

gösteriş "tekellüf; alâyiş, nümâyiş" (4. s.).

9. 5 Mart 1938

kurum “tesis, müessese, cemiyet” (4. s.); okul “mekteb” (4. s.); saylav “meb’us” (6. s.); yurt “vatan” (4. s.).

10. 27 Teşrinisani 1938

parlak “sâkib, rahşan, dirahşan, tâban (1. s.);

Aşağıdaki tabloda *Kurun* gazetesinin incelediğimiz sayılarında geçen “yeni kelimeler”in *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi* (TD), *Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu* (CK) ve *Türkçe Sözlük*’ün bütün baskılarındaki durumu ele alınmıştır:

1. Tablo

Kurun Gazetesindeki Yeni Kelimelerin Sözlüklerde Yer Alma Durumu (1934–2023)

	TD	CK	1945	1955	1959	1966	1969	1974	1983	1988	2005	2011	2023
acun	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
an-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
angı	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-		
arsıulusal	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	esk	esk	esk
artam	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
aslamlı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
atılış	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
basın	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
baskım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
bayan	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
bediz	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
beğenim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
belge	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
bitik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
bölem	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
bölge	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
bölük	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
büyüksel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
çevirgenlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
çevrele-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
deneştir-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-

dilekçe	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
diyev	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
duygu	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
duyuk	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
eğlenti	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
erim	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
erkinlik	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ertiksel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
evren	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
genel	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
genelleşme	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
gezinti	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
gökçük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
göksel	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
gösteriş	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ilbay	-	+	+	-	-	-	+	+	esk	esk	esk	esk	esk
inan	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
inceleme	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ispekter	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kıvanç	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
konu	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
konuşum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kurum	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
kutlu	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
kutlulan-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kütle	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
mut	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
okul	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
okur	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
olgun	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
olgunluk	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
onur	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
onurlu	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ök	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ölçü	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

önder	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
önem	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
önemli	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
önlen-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
özlük	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
saptan-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
savaş	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
savla-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	hlk	hlk	hlk	+
saygı	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
sayın (sayın bir buyruk)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
sayıntı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
saylav, saylâv	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	esk	esk	esk
seçim	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
sep	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
solgun	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
sonlayın	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
sorak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
sorgu	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
söylev	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
sözleştir-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
şölen	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
tapı	+	-	+	+	+	+	+	+	esk	esk	esk	esk	esk
tapıncak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ten (- çık-)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
toplantı	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
topsöz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
tutulga		+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
tutum	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
uçak	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ulus	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ulusal	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ungun ~ ongun	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
us	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

uygun	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ülkü	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
üye	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
yaka	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
yalaz(a)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
yaratığ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
yasa	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
yersel	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
yönülüş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
yöyen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
yurtdaş	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Not: TD = *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi;* CK = *Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu*. Sütun başlıklarındaki yıllar Türkçe Sözlük'ün ilgili baskısını gösterir. "+" kelimenin o kaynakta/baskıda madde başı olarak yer aldığını, "–" yer almadığını, "esk" ise kelimenin ilgili baskıda eskimiş etiketiyle verildiğini belirtir.

Kurun gazetesinde tespit edilen yeni sözlerin günümüzdeki kullanımlarını 1983-2013 yıllarındaki metinlerin elli milyondan fazla söz varlığını içeren *Türkçe Ulusal Derlemi*'nden[17] sorguladığımızda aşağıdaki sıklıklarla karşılaşırız:

acun 32 (28 özel isim)
an- 4938
angı 1 (1 özel isim)
arsıulusal 1
artam 9 (9 özel isim)
aslamlı 0
atılış 9
basın 5996
baskım 1
bayan 2548
bediz 3 (3 özel isim)
beğenim 0
belge 2254
bitik 0
bölem 0
bölge 5983
bölük 717
büyüksel 0
çevirgenlik 0
çevrele- 5
deneştir- 0
dilekçe 469
diyev 0
duygu 3911
duyuk 0
eğlenti 3
erim 103 (101 özel isim)
ertiksel 0
evren 1391
genel 36920
genelleşme 0
gezinti 153
gidiş 702
gökçük 0
göksel 194 (108 özel isim)
görüş 4553
gösteriş 255
güküm 0
ilbay 3 (3 özel isim)

[17] TÜRKÇE ULUSAL DERLEMİ (TUD), v3.tnc.org.tr, Erişim: 21.03.2026, https://v3.tnc.org.tr/basic-results.

inan 178 (176 özel isim)
inceleme 2514
ispekter 0
kıvanç 196 (107 özel isim)
konu 11029
konuşum 0
kurum 4604
kutlu 745
kutlulan- 0
kütle 637
mut 3
okul 9208
okur 2449
olgun 965
olgunluk 404
onur 1444 (427 özel isim)
onurlu 643
ök 0
ölçü 1053
önder 699 (382 özel isim)
önem 9405
önemli 60186
önlen- 1
özlük 176
saptan- 43
savaş 11675
savla- 0
saygı 4583
sayın (sayın bir buyruk) 0
sayıntı 2
saylav, saylâv 1
seçim 7730
sep 0
solgun 550
sonlayın 0
sorak 0
sorgu 507
söylev 100
sözleştir- 0
şölen 205
tapıncak 0
ten (- çık-) 0
toplantı 2535
topsöz 0
tutulga 0
tutum 2499
uçak 2238
ulus 1757
ulusal 11413
us 246 (116 özel isim)
uygun 22263
ülkü 651 (123 özel isim)
üye 5266
yaka 390
yalaz(a) 12 (8 özel isim)
yaratığ 0
yasa 4714
yersel 74
yönülüş 0
yöyen 0
yurtdaş 741

Sonuç

Kurun gazetesi, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki Türkçenin sadeleşmesi çalışmalarında önemli rol oynayan gazetelerden biridir. Gazete bu yolda ATATÜRK'ün önerisiyle daha önce *Vakit* olan adını *Kurun*'a çevirmiştir. *Kurun* adıyla yayımlanmaya başladığı ilk sayılardan itibaren gazetenin özleşmeci bir anlayışla hareket ederek yeni yayımlanmış olan *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi*'nden sözler seçerek gazetede bu sözleri kullandığı gözlenmektedir. Her ne kadar bir makalenin sınırlarını çizmek bakımından bu çalışmada on sayı kullanılmış olsa da incelenen sayılarda bu özelliği görmek mümkündür.

Gazetenin incelenen sayılarında tespit edilen 100 yeni söze bakıldığında dönemin genel çıkmazı olarak "öz Türkçe" olduğu düşünülen *acun, ten* sözlerinin kullanıldığı, Türkiye Türkçesinde kullanılmayan veya bulunmayan yapılarla *büyüksel, saylav, yaratığ, yersel* benzeri yeni sözler türetildiği, Türkçede bulunan kökler ve eklerle daha önce hiç kullanılmamış *beğenim, bölek, erim, konuşum, sorak, yönülüş* vb. yeni sözlerin türetildiği, yabancı kökenli sözlere benzetme yoluyla *genel, onur* türünden sözlerin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca başka örnekleri de bulunmakla beraber incelediğimiz sayılarda bir kez geçen ve "müfettiş" sözü yerine önerilen Fransızca *inspecteur* sözüne atfen yapılan *ispekter* sözü de "özleşme" anlayışının geldiği noktayı göstermesi bakımından oldukça dikkat çekicidir. Bu sözlerin büyük bölümünün günümüzde kullanılmadığı veya kullanılsa da özel isim olarak kullanıldığı gözlenmektedir.

Çalışmada tespit edilen 100 sözcükten 28'i ilk baskısı 1945 yılında yapılan *Türkçe Sözlük*'te hiç yer almamıştır. Bu sözler *aslamlı, baskım, bediz, beğenim, bitik, bölem, büyüksel, çevirgenlik, diyev, duyuk, ertiksel, gökçük, ispekter, konuşum, kutlula-, ök, sayıntı, sep, sonlayın, sorak, sözleştir-, tapıncak, ten, topsöz, tutulga, yaratığ, yönülüş* ve *yöyen* sözleridir. 100 söz arasından *artam* ve *atılış* ise *Türkçe Sözlük*'te yer alsa da daha sonraki baskılarda sözlükten çıkarılmıştır. *Arsulusal*, *ilbay*, *saylav*, *saylâv* ve *tapı* sözleri *Türkçe Sözlük*'ün sonraki baskılarında "eskimiş (esk.) ve *savla-* sözü ise "halk ağzında (hlk.)" olarak işaretlenmiştir. *Kurun* gazetesinde tespit edilen *artam, tutum, sayın, sorgu, yaka* sözleri ise *Türkçe Sözlük*'te yer almakla beraber gazetede sözlüktekinden farklı anlamda kullanımla yer bulmuştur.

Bu sözlerin gazetede yer aldığı bölümlere bakıldığında yeni söz tercihlerinin büyük çoğunlukla köşe yazılarıyla sınırlı kaldığı, haberlerde ve tefrika edilen eserlerde günlük dil kullanımının devam ettiği görülmektedir. Kimi zaman haberlerin haber yapılmasını isteyenler tarafından yazılarak gazeteye gönderildiği ve bu şekliyle gazetede haber olarak yer aldığı haberde kullanılan yeni sözlerin çokluğundan anlaşılmaktadır. Örneğin 12 Birinciteşrin 1935 tarihli gazetenin 7. sayfasında yer alan "Gaziantep Halkevinde" ve "Denizlideki kültür toplantısı" başlıklı haberler bu izlenimi vermektedir. Gazetede kullanılan dil elbette Osmanlıca döneminin yoğun ve anlaşılması güç yabancı sözcüklerinden arındırılmış, halkın genel olarak anlayabileceği sözlerden oluşmaktadır. Bunun yanında özellikle ekonomi ve siyaset alanına ait bazı terimlerin yabancı kökenli olduğu da gözlenmektedir.

Türkçenin sadeleşmesi çalışmalarının yeniden ve daha ciddi bir şekilde öne çıktığı Cumhuriyet'in ilk yıllarında, özellikle 1934 yılında bu konu üzerinde yoğun olarak durulduğu gözlenmektedir. *Hakimiyeti Milliye* gazetesinin *Ulus*, *Vakit* gazetesinin de *Kurun* adını 1934 yılında almış olması da özleştirmeye bu yıl verilen özel önemin göstergesidir. *Soy adı Kanunu*'nun da bu yıla rastlamasıyla ad ve soyadlarda da öz Türkçeci anlayışın öne çıktığı ve gazetelerde bu amaç için listelerin yayımlandığı gözlenmektedir. 1935 yılın-

dan itibaren ise durağan bir seyir görülmektedir. Bunun yanında özellikle 1935'te Türk dilinin bütün dillerin kökü olduğuna dair kanaat güçlenmiş, gazetelerde bu yönde yazılar yer almıştır ve zaten bu dönemin sonunda Güneş-Dil Teorisi ortaya atılacaktır. Bütün bu gelişmelerin sonunda *Kurun* gazetesinin *Vakit* adını aldığı 1 İkincikânun 1939 tarihli baskısında yer alan haberde açıkça belirtildiği gibi her sözün kökeni Türkçe olarak kabul edildiğinden bu kelimelerin dilden atılmasında da gerek kalmamıştır. Kurun gazetesinin 1934'teki sayılarında geçen *angı* ve *ulusal* sözlerinin 27 Teşrinisani 1938 tarihli haberlerde *hatıra* ve *millî* olarak yer alması bu konuda iki önemli gösterge olarak kabul edilebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde iyi bir amaca hizmet eden ve sadeleşme anlayışıyla başlayan çalışmalar; sadeleşme hedefinin özleşmeye doğru kayması, dil biliminin gerçeklerinden ve halkı anlamaktan uzaklaşılması gibi bazı davranışlar sebebiyle başarıya ulaşamamış; eski metinlerdeki yerli sanılan yabancı kökenli sözler, yüzyıllar önce dilden düşmüş sözler, yeni türetilen, yapısı günümüz Türkçesine uygun olmayan sözler, Osmanlı Dönemi'nde hedeflenen ve sadeleşme isteğinin en önemli sebeplerinden olan okumuş kesim ile halk arasındaki uçurumun giderilmesi konusunda maalesef aynı noktaya gelinmesine sebep olmuştur. Böylece bu işi başlatanların dahi geri döndürmekte zorluk çekecekleri bir dil karmaşası oluşmuştur. *Kurun* gazetesinin köşe yazılarındaki dil ile günlük haberlerde kullanılan dil karşılaştırıldığında bu karmaşa açıkça görülmektedir. Bütün bunların sonucu olarak da bu çalışmalardan vazgeçilmiştir. Bu vazgeçişte bütün dillerin Türkçe kökenden çıktığı düşüncesi ve bu düşünceyi daha düzenli hâle getiren Güneş-Dil Teorisi, başarısızlığı örten bir kurtarıcı olmuştur.

Kaynaklar

AKALIN, Şükrü Halûk. "Atatürk Döneminde Türkçe ve Türk Dil Kurumu". *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, 607. sy. (2002): 1-58.

ÇIKRIKÇI, Şafak. "Kurun Gazetesi (1934-1938)" İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2020. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

İNAN, Abdülkadir. "Atatürk Devrine Ait Bir Hatıra". *Türk Kültürü*, 85. sy. (1969): 20-21.

Kurun. nek.istanbul.edu.tr, Erişim: 13.03.2026. https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/GAZETE/gazete.php?gazete=kurun; gastearsivi.com, Erişim: 13.03.2026. https://www.gastearsivi.com/gazete/kurun/.

LEVEND, Agâh Sırrı. *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*. 2. bs. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1960.

LEWIS, Geoffrey. *The Turkish Language Reform: A Catastrophic Success*. New York: Oxford University Press, 1999.

TÜRK DİL KURUMU. *Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu*. İstanbul: Devlet Basımevi, 1935.

TÜRK DİL KURUMU. *Türkçe Sözlük*. 1-12. bs. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1945-2023.

TÜRK DİLİ TETKİK CEMİYETİ. *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi - Cilt: 1*. İstanbul: Devlet Matbaası, 1934.

TÜRK DİLİ TETKİK CEMİYETİ. *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi - Cilt: 2 - Türkçeden Osmanlıcaya İndeks*. İstanbul: Devlet Matbaası, 1934.

TÜRKÇE ULUSAL DERLEMİ (TUD). v3.tnc.org.tr, Erişim: 21.03.2026. https://v3.tnc.org.tr/basic-results.

Vakit. nek.istanbul.edu.tr, Erişim: 13.03.2026. https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/GAZETE/gazete.php?gazete=vakit; gastearsivi.com, Erişim: 13.03.2026. https://www.gastearsivi.com/gazete/vakit/.

Finansman Beyanı Bu araştırma; kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen sektörlerdeki fon kuruluşlarından herhangi bir özel hibe almamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı Yazar; bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayımlanmasıyla ilgili olarak herhangi bir muhtemel çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Yazar Katkıları Bu makale tek yazarlıdır. Kavramlaştırma, metodoloji, araştırma, yazım ve düzenleme süreçlerinin tamamı yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul Onayı Bu çalışma, birincil veri toplama (anket, görüşme, deney vb.) içermediğinden etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Funding Statement This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Declaration of Interests The author declares that there is no conflict of interest regarding the research, authorship, and/or publication of this article.

Author Contributions This is a single-authored article. Conceptualization, methodology, investigation, writing, and editing were all carried out by the author.

Ethics Approval This study did not involve primary data collection (surveys, interviews, experiments, etc.) and therefore did not require ethics committee approval.